

Recenzja rozprawy doktorskiej
ks. mgr lic. Krzysztofa Cymermana

Formacja parafialna do życia w małżeństwie młodzieży maturalnej w diecezji płockiej
Studium pastoralne

Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem
Ks. Prof. UKSW dr. hab. Włodzimierza Gałązki

Merytoryczna ocena pracy

Oceniając merytorycznie dysertację naukową recenzent powinien odpowiedzieć na kilka pytań:

1. Czy zasadne jest podjęcie tego tematu?

Autor we wstępie pisze, że wobec współczesnych przemian społeczno-kulturowych i religijno-moralnych szczególnie aktualne są słowa Jana Pawła II, że bardziej niż kiedykolwiek, w naszych czasach konieczne jest przygotowanie młodych do małżeństwa i życia rodzinnego. Wielowymiarowe zmiany na niekorzyść rodziny dotyczą prawie wszystkich współczesnych społeczeństw. Sytuacja ta wymaga, ażeby nie tylko rodzina, ale także społeczeństwo i Kościół podjęły wysiłek odpowiedniego przygotowania młodych do odpowiedzialności za ich dorosłe życie. Jest to szczególnie ważne także w polskim społeczeństwie, w którym wiele czynników w niekorzystny sposób wpływa na sytuację małżeństwa i rodziny, i utrudnia przygotowanie się młodych ludzi do odpowiedzialnego podjęcia roli męża i żony, ojca i matki. Ponieważ praca ma charakter teoretyczny i empiryczny (badawczy), nikt w Polsce dotąd nie podjął w sposób tak wnikliwy i konkretny tego zagadnienia.

Niniejsza praca wydaje się być nie tylko zasadną, ale wręcz pożądaną dla urealnienia pracy duszpasterskiej i formacji duchowej na gruncie przygotowania do małżeństwa w diecezji płockiej. Będzie ona również wpisywała się w ogólnopolski rozwój duszpasterstwa młodzieży, ponieważ włącza się w nurt badań nad religijnością młodych ludzi w Polsce. Pozwoli to na przygotowanie jeszcze lepszych programów i materiałów mających wspomagać formację parafialną do życia w małżeństwie na terenie całego kraju.

2. Czy jasno został sformułowany problem pracy?

W niniejszej rozprawie autor podejmuje problem formacji do życia w małżeństwie i rodzinie w perspektywie parafialnej. Doktorant we wstępie pisze, że obszarem jego zainteresowań będzie wszelka działalność pastoralna parafii, która prowadzi do kształtowania dojrzałych postaw duchowych młodzieży w przyszłym życiu małżeńsko-rodzinnym. Celem podjętych badań będzie więc przeanalizowanie przebiegu oraz skutków duchowo-pastoralnej działalności parafii, której celem jest właściwa formacja młodego człowieka do podjęcia obowiązków małżeńskich i rodzicielskich.

We wstępie doktorant też pisze, że chciał dokonać (ponieważ praca jest napisana) rewizji materiałów i programów duszpasterskich, na których opiera się formacja do życia w małżeństwie i rodzinie. Skonfrontował też założenia zawarte z w tych programach z realnym skutkiem prowadzonej formacji duchowej i katechezy przedmałżeńskiej, by wykazać ich prawidłowość lub braki.

Problem pracy został jasno i prawidłowo sformułowany.

3. Czy właściwie została dobrana i uporządkowana baza źródłowa oraz czy została prawidłowo dobrana metoda pracy?

Niniejsza publikacja ma strukturę monografii, głównie z zakresu teologii pastoralnej, ale też teologii duchowości i dla wywiązania się z zadań podjętych w pracy, trzeba było wybrać odpowiednią metodę postępowania naukowego. Metoda naukowa jest to zespół postępowań zmierzający do rozwiązania określonego problemu naukowego.

W rozdziale pierwszym doktorant szczegółowo opisał metodę badań i narzędzie badawcze, jakim jest kwestionariusz, oraz jak wyglądał sam przebieg ankietowania.

Przedstawił też sytuacje rodzinne adresatów duszpasterstwa, z której czerpią oni podstawową wiedzę o życiu małżeńskim, a także informacje, jaki odsetek badanych należy do grup parafialnych i ruchów religijnych oraz jaka jest ich częstotliwość uczęszczania na katechezę i realizowania praktyk religijnych. Pozwoli to już na tym etapie przyjrzeć się, jak wśród młodych ludzi po przejściu dość długiej formacji parafialnej wygląda podejście do życia wiarą w codzienności. Wszystkie te elementy pozwalają lepiej zrozumieć, jak powinno się konstruować katechezę parafialną w kontekście przygotowania do małżeństwa, aby mogła uzupełniać posiadane przez słuchaczy doświadczenie zdobyte we własnej rodzinie i różnych formach łączności z Kościołem.

Bibliografia odnosząca się do podjętego problemu jest wystarczająco bogata i prawidłowo podzielona.

Sposób postępowania i struktura prowadzenia myśli pokazuje, że autor dysertacji, w stopniu bardzo dobrym opanował technikę pisania prac naukowych.

4. Czy struktura rozdziałów jest logiczna, kompletna i czy autor wywiązał się w pracy z postawionego sobie zadania?

Struktura całej pracy jest przejrzysta i wyważona. Łączy się ściśle z metodologią badań, jaką posłużył się autor.

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, wykazu tabel, a w aneksie doktorant umieścił kwestionariusz badań ankietowanych.

Oprócz rozdziału pierwszego, który bardzo szczegółowo ukazuje metodę badań i narzędzia badawcze, w kolejnych rozdziałach doktorant przedstawił:

W rozdziale drugim krytycznie opisał podejście ankietowanych do czystości przedmałżeńskiej, która dziś jest jednym z ważnych problemów ludzi młodych. Autor uważa, że największy wpływ na niedocenywanie czystości przedmałżeńskiej ma to, że coraz więcej młodych ludzi nie widzi potrzeby zawierania jakiegokolwiek związku formalnego, a tym bardziej małżeństwa sakramentalnego. Nie ulega wątpliwości, co doktorant dobrze udokumentował, że u podstaw takiej postawy leży słaba wiara lub jej brak. Ks. Cymerman wskazuje na kolejne przyczyny takiego stanu rzeczy: coraz bardziej rozprzestrzeniająca się pornografia, niedocenywanie roli ojca, matki czy ogólna niedojrzałość psychiczna. Dalej w przeprowadzanych

badaniach autor chciał wydobyć jak młodzi ludzie z diecezji płockiej postrzegają miłość małżeńską i trwałość małżeństwa – co ich zdaniem cementuje, a co osłabia związek dwojga osób. W tym kontekście doktorant chciał zbadać gotowość budowania związku mającego przetrwać aż do końca życia. Badania te dały też odpowiedź na pytanie, na ile podejście tych ludzi do małżeństwa jest zgodne z nauczaniem Kościoła katolickiego?

Rozdział trzeci jest poświęcony wartości życia. Doktorant zdaje sobie sprawę z tego, że cywilizacja śmierci zdominowała wartość życia. Jan Paweł II w jednej z katechez powiedział, że trzeba zbadać jakie jest podejście ludzi młodych do tej sprawy. Ta wypowiedź papieża zainspirowała doktoranta, do zbadania takich spraw, jak: zagadnienie seksualności w małżeństwie, jakie znaczenie ma akt seksualny dla przyszłych małżonków. Ks. Cymerman uwzględnia tutaj tzw. rewolucję seksualną, która w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia wywarła duży wpływ na myślenie młodych ludzi. W badaniach doktoranta interesuje, na ile ankietowani ulegają pewnemu trendowi społecznemu i kulturowemu prowadzącemu akt seksualny jedynie do kwestii doznań cielesnych, lub na ile zgodnie z nauczaniem Kościoła traktują go jako akt miłości, będący fizycznym wymiarem związku dwojga ludzi opartego na wartościach wyższych. Badania te mają jeszcze dalszy wymiar, mają ukazać jaka jest świadomość młodych ludzi, że akt seksualny z istoty prowadzi do przekazywania życia.

Po zagadnieniach obejmujących merytoryczne podejście do sakramentu małżeństwa oraz spraw związanych z jego wartością, w kolejnym rozdziale (czwartym) doktorant ukazuje w sposób coraz bardziej konkretny budowanie życia małżeńskiego. Rozdział ten jest próbą odpowiedzi na pytanie, jaka relacja zachodzi pomiędzy życiem małżeńskim a religijnością – czy według młodych ludzi wiara pomaga, czy też jest obojętna lub nawet traktowana jako przeszkoda w udanym wspólnym życiu małżeńskim?

Badania miały też odpowiedzieć na pytanie, czy młodzi traktują sakrament małżeństwa jako akt religijny, czy tylko sposób formalnego zawarcia związku z drugą osobą. Doktorant badał też jakie wartości moralne odgrywają w małżeństwie istotną rolę, a jakie są bez znaczenia dla przyszłych małżonków. Etyczne aspekty życia małżeńskiego pozwolą zobrazować uczciwość w stosunku do drugiej osoby w związku, a przez to ocenić wpływ na trwałość małżeństwa. Ten aspekt życia małżeńskiego bezpośrednio wpłynie na kształtowanie postaw etycznych u dzieci osób ankietowanych, a więc na

przyszłą kondycję moralną całych rodzin. Nie bez znaczenia będą również zagadnienia dotyczące życia codziennego w małżeństwie, takie jak: opieka na dziećmi, wykonywanie domowych prac oraz rozwiązywanie konfliktów. Opisane zostanie, na ile stereotypowe jest pojmowanie podziału obowiązków w rodzinie wśród badanej młodzieży. Z tej części wyniknie również to, jak wygląda wizja maturzystów z terenu diecezji płockiej codziennego funkcjonowania w życiu dorosłym oraz jak traktują odpowiedzialność za osoby najbliższe.

Rozdział piąty stanowi podstawę do sformułowania postulatów, jak powinna wyglądać formacja parafialna na terenie diecezji płockiej przygotowująca do życia w małżeństwie. W tym celu autor badał, które zagadnienia z kursu przedmałżeńskiego wydają się ludziom młodym najbardziej wartościowe oraz jaki ich zdaniem wpływ może mieć udział w takim szkoleniu na postrzeganie nierozzerwalności małżeństwa, wierności małżeńskiej, odpowiedzialnego rodzicielstwa oraz w ogóle na decyzję o zawarciu małżeństwa sakramentalnego w Kościele

Respondentów poproszono także o wskazanie, co według nich jest najbardziej potrzebne osobie, która prowadzi kurs przedmałżeński. Ich odpowiedzi pozwolą ustalić, jakie kompetencje personalne powinny posiadać osoby prowadzące kursy przedmałżeńskie, aby prezentowana na nich treść mogła być uznana przez słuchaczy za wiarygodną.

Oceniając krytycznie całokształt dokonań ks. Cymermana, trzeba stwierdzić, że struktura rozdziałów jest logiczna i kompletna i że autor wywiązał się w pełni z postawionego sobie zadania.

5 Pytania

1. Czy doświadczenia zdobyte podczas badań i pisanie pracy doktorskiej pozwalają wnioskować, że droga obrona w procesie pisanie pracy jest, nazwijmy „optymalna”, czy po tych doświadczeniach doktorant obrał by inną drogę realizacji obranego celu?

2. Jakie najważniejsze rady dałby ksiądz tym, którzy chcieliby podjąć się podobnych badań?

6. Wnioski końcowe

Praca doktorska ks. Cymermana w kompleksowy sposób ukazuje, jakie wyzwania z zakresu formacji parafialnej do życia w małżeństwie stoją przed osobami odpowiedzialnymi za przygotowanie młodych ludzi do tego sakramentu.

Celem niniejszej dysertacji było poznanie poglądów katechizowanych maturzystów z diecezji płockiej na temat małżeństwa oraz analiza wyników badań pod kątem rewizji przedmałżeńskiej formacji parafialnej na tym terenie. Wstępna hipoteza badawcza zakładała, że w dotychczasowych uwarunkowaniach formacja ta nie przebiega w sposób prawidłowy, co na poszczególnych etapach pracy potwierdzone zostało wynikami badań empirycznych dających obraz poglądów młodzieży na tematykę małżeńską. Jednocześnie zgodnie z zamierzeniem wysunięto odpowiednie postulaty mające na celu poprawę tej sytuacji.

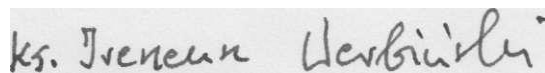
Podstawą służącą do weryfikacji hipotezy badawczej były badania ankietowe w oparciu o kwestionariusz. Został on opracowany w taki sposób, aby młodzież maturalna mogła precyzyjnie wyrazić swoją opinię w kwestii przygotowania do małżeństwa. Wyniki badań zostały następnie opracowane metodami zaczerpniętymi z nauk socjologicznych. Dalej skonfrontowano je z nauczaniem Kościoła katolickiego, które zostało przedstawione w oparciu o dokumenty Magisterium Kościoła począwszy od nauczania Soboru Watykańskiego II poprzez pisma papieży, Stolicy Apostolskiej i Konferencji Episkopatu Polski, a na dokumentach partykularnych diecezji płockiej kończąc. Treść tego nauczania dotycząca małżeństwa sakramentalnego została dodatkowo opisana przy wykorzystaniu bogatej literatury przedmiotu z wielu dziedzin teologicznych takich, jak prawo kościelne, sakramentologia, teologia moralna oraz mająca istotny wpływ na tę tematykę teologia duchowości.

Niniejsza dysertacja jest pracą badawczą mającą w pierwszym rzędzie na celu opis stanu faktycznego formacji parafialnej do życia w małżeństwie. Nie mogło się to odbyć bez uprzedniego opisanie narzędzia badawczego oraz wyjaśnienia sposobu przeprowadzenia badań. Zawarte to zostało w rozdziale pierwszym. Obejmuje on również charakterystykę badanej populacji, co w sumie tworzy punkt wyjścia wskazujący kontekst dalszych rozważań. Reprezentatywność respondentów potwierdzona jest m.in. różnorodnością typów szkół, do których uczęszczają badani maturzyści. Wśród 577 osób istnieje zbliżona liczebność obu płci. Ankietowani pochodzą z rodzin o różnej liczbie dzieci w rodzinie,

a zdecydowaną większość z nich wychowują rodzice będący w małżeństwie sakramentalnym, z którymi również w większości nadal zamieszkują. Dominuje wśród nich zamieszkiwanie na wsi, co pokrywa się z rodzajem miejscowości na terenie diecezji płockiej.

Po dogłębnej analizie wyniki badań doprowadziły doktoranta do wyłonienia konkretnych wskazań pastoralnych, które mają na celu poprawę jakości formacji parafialnej przygotowującej do zawarcia związku małżeńskiego. Jednym z pierwszych nasuwających się wniosków jest potrzeba uwypuklenia, iż praktyka religijna powinna przekładać się również na wybory etyczno-moralne. Ponieważ seksualność nie jest przez ludzi młodych powiązana z małżeństwem sakramentalnym, potrzeba większego skupienia katechezy na ukazaniu zalet, a nie samych obowiązków wynikających z małżeństwa zawartego w Kościele.

Metodyczny i merytoryczny poziom pracy w pełni pozwala recenzentowi wnieść wniosek do Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o dopuszczenie ks. mgr lic. Krzysztofa Cymermana do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Ks. prof. zw. dr hab. Ireneusz Werbiński

Kolegium Jagiellońskie - Toruńska Szkoła Wyższa

Toruń 9.03.2021r.